

Ministerský návrh novely autorského zákona

Se zřetelem na digitální služby knihoven

Zdeněk Matušík

Národní knihovna České republiky

Proces přípravy novely AZ

- **zákon č. 121/2000 Sb.**, o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (**autorský zákon**), v platném znění (13 změn)
- příprava novely 2009 (2010), 2011 (veřejná výzva), 2012
- **těžiště v průběhu 2012**
 - leden – úvodní jednání na Ministerstvu kultury
 - únor-květen – jednání zainteresovaných stran o nových oprávněních pro knihovny (resp. AKM)
 - „knihovny“ (NKČR, členové ÚKR, SKIP, AKVŠ; NG, muzea)
 - nositelé/vykonavatelé práv (legislativní komise SČKN, nakladatel)
 - kolektivní správci (DILIA, OOA-S)
 - pracovní návrhy MK – srpen (osiřelá díla), 18.-19. října (celek knihovny)
 - jednání zainteresovaných stran na MK – 30. 10. 2012
- **návrh novely** – MK předložilo návrh k meziresortnímu připomínkovému řízení začátkem ledna (termín do 6. února)
 - NKČR obdržela (s jinými) 8. 1. 2013 a hned jej předala dále

Novela AZ – přehled změn obecně

- **aktualizace AZ pro současné digitální prostředí**
 - přímo i nepřímo
 - „peníze až na prvním místě“, „pracovní smlouva pro umělce“
- **placení náhradních odměn**
 - paušály za kopírování na papír (*nejen knihovny a školy*)
 - vymahatelnost – dohoda KS a podnikatelů (*proti nekalé soutěži*)
- **modifikace odměny při dalším prodeji uměleckého díla**
- **osiřelá díla – užití v AKM, veřejnoprávním rozhlasem, televizi**
 - rovněž národně specifická úprava, bez omezení předmětu užití (teritoriální platnost autorského práva)
- **zvukové záznamy výkonu – prodloužení doby ochrany, odměna** (transpozice směrnice 2011/44/EU)
- **licence pro osoby se zdravotním postižením** (*budoucí smlouva WIPO o usnadnění přístupu k vydaným dílům pro osoby se zrakovým znevýhodněním a s omezeným vnímáním tisku, 2013*)
- **podmínky působení kolektivního správce**
 - návrh směrnice o KS
 - (*problémy?! – Multi-territorial licensing of online rights in musical works by collecting societies*)
 - licencování AV-děl (*pekingská smlouva WIPO, 2012*), licencování zvukových záznamů
- **rozšířená kolektivní správa (RKS)**
 - pro „knihovny“ (AKM)
 - pro školy
- **„technické“ úpravy (pojmenování atd.)**

Novela AZ – změny týkající se knihoven

- Knihovní licence
 - Modifikace vymezení oprávněných subjektů
 - Problém výkladu podmínek „terminálového zpřístupňování“
 - Modifikace zpřístupňování kvalifikačních prací
 - Poplatky za absenční půjčování autorských děl
 - Půjčování „jiných záznamů“ a elektronických příloh
- Osiřelá díla
- Rozšířená kolektivní správa – pro užití autorských děl knihovnami
 - Sdílení digitálních kopií autorských děl
 - Zpřístupnění digitálních kopií autorských děl
 - Registr „děl pro některá užití knihovnami“ + koncept „jednotné digitální knihovny“
- Kopírování a tisk na papír za úplatu
 - Papírové kopie z hmotného/nehmotného podkladu
 - Paušální poplatky za kopírování – ohlašovací povinnost

Knihovní licence - § 37

Modifikace vymezení oprávněných subjektů

- **Doposud**
 - knihovna [obecně] – odkaz na evidenci MK jen v poznámce pod čarou
 - školy obecně
 - „jiné nevýdělečné ... vzdělávací zařízení“
- **Nyní**
 - **oprávněná knihovna – vymezena jako evidovaná na MK**
 - licence uzavřené NK za systém knihoven se budou vztahovat jen na ně
 - **knihovny ve školách, školských zařízeních a VŠ jsou oprávněny, i pokud nejsou evidovány** (*ale hromadná licence by se na ně nevztahovala*)
 - **oprávnění se vztahuje jen na zařízení „knihovna“** (*pokud je knihovna součástí instituce a nemá právní subjektivitu*)
- **Beze změny**
 - „knihovna“ => též archiv, muzeum, galerie

Problém výkladu podmínek „terminálového zpřístupňování“

- **velký význam – nakladatelé mu přiřkládají velký význam, důvěru**
 - dílo ze sbírek knihovny
 - jehož **užití není předmětem prodejních nebo licenčních podmínek**
 - na zařízeních (terminálech) v prostorách knihovny
 - není přístup do sítě
 - nelze zhotovovat elektronické kopie
 - lze zhotovit tiskový výstup
 - výklad ustanovení „**užití není předmětem prodejních nebo licenčních podmínek**“
[směrnice 2001/29/ES, čl. 5 odst. 3 písm. n): „not subject to purchase or licensing terms“ = „není předmětem koupě nebo licenčních podmínek“ / „není předmětem kupních nebo licenčních podmínek“?]
 - a) možná záповěda uvedená v provedení díla (platná)
 - b) není předmětem prodeje (= neprodává se v běžné síti, vyprodané)
 - výkladová pravidla směrnice: 00
 - Telec-Tůma, AZ : komentář (2007) – „Toto zpřístupnění však nesmí být samostatně zúplatněno či podmíněno uzavřením zvláštní licenční smlouvy.“ + ne, pokud knihovna získala k dílu on-line přístup na základě licenční smlouvy
 - Walter - von Lewinski, European copyright law (2010) – "...works and other subject matter may only be used ... if they cannot be purchased or obtained on the basis of licensing contracts. Accordingly, only material that is not available on the market may be used under lit (n)."
 - ale možný i jiný výklad – evropské ankety, příklad Německa

Německý případ: Ulmer Verlag vs. TU Darmstadt

- **Spolkový soudní dvůr (BGH) – podání Soudnímu dvoru Evropské unie (SDEU – CJEU) k výkladu ustanovení o „terminálovém zpřístupňování“**
- **I ZR 69/11 (Digitaler Buchverleih – dříve „Elektronische Leseplätze“) – 20. 9. 2012**
- 1. Platí úprava o prodeji a licencích ve smyslu čl. 5 odst. 3 písm. n) směrnice 2001/29/ES, pokud majitel práv nabízí tam uváděným zařízením uzavření licenčních smluv o užití díla ve smyslu tohoto předpisu za přiměřených podmínek?
- 2. Opravňuje čl. 5 odst. 3 písm. n) směrnice 2001/29/ES členské státy poskytnout zařízením právo digitalizovat díla obsažená v jejich sbírkách, jestliže je to nezbytné, aby bylo možné tato díla zpřístupňovat na terminálech?
- 3. Smějí práva předpokládaná členskými státy podle čl. 5 odst. 3 písm. n) směrnice 2001/29/ES sahat tak daleko, že uživatelé terminálů smějí tam zpřístupňovaná díla vytisknout na papír nebo uložit na USB-stick?
- **výklad SDEU může závažným způsobem ovlivnit výklad**
 - „předmět prodejních nebo licenčních podmínek“
 - možnosti tiskového výstupu (*a ukládání na externí nosič*)

Modifikace zpřístupňování kvalifikačních prací

- novela AZ 2006 - § 37 odst. 1 písm. d)
 - d) půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny obhájených diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních prací na místě samém, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia, pokud takové užití autor nevyloučil
- Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v platném znění - § 47b - Zveřejňování závěrečných prací
 - (1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy
 - (2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.
 - (3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.
- návrh novely AZ 2013 - § 37 odst. 3 písm. d)
 - d) půjčuje-li na místě samém originály, nebo **zpřístupňuje-li způsobem uvedeným v písmeni c)** rozmnoženiny bakalářských, diplomových, rigorózních, disertačních a habilitačních prací odevzdaných k obhajobě, a to výhradně pro účely výzkumu nebo soukromého studia
 - „písm. c)“ – terminálové zpřístupnění, je-li dílo ve sbírce oprávněné osoby
 - RSK – je na škole, zda v souladu s vnitřním předpisem práci pro (evt.) JDK poskytne

Poplatky za absenční půjčování autorských děl

- **AZ 2006 (platné znění)**

- § 37 odst. 2 a Příloha bod 9 a 10

- Do práva autorského nezasahuje osoba uvedená v odstavci 1, **půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl**, je-li zaplacená **odměna**, která přísluší **autorům** od osoby a ve výši stanovené v příloze k tomuto zákonu. Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování zveřejněných děl podle tohoto odstavce na místě samém, nebo půjčují-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl **školní knihovny a knihovny vysokých škol, Národní knihovna České republiky, Moravská zemská knihovna v Brně, Státní technická knihovna, Národní lékařská knihovna, Národní pedagogická knihovna Komenského, Knihovna Ústavu zemědělských a potravinářských informací, Knihovna Národního filmového archivu a Parlamentní knihovna České republiky.**
- 9. Za osoby uvedené v § 37 odst. 1 platí odměnu podle § 37 odst. 2 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci stát.
- 10. Odměna za půjčování činí **0,50 Kč za jednu výpůjčku.**

- **návrh novely AZ 2013**

- § 37 odst. 4 a Příloha č. 1 bod 4 a 5

- Do práva autorského nezasahuje knihovna, půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl, je-li zaplacená **odměna**, která přísluší autorům **a nakladatelům** od osoby a ve výši stanovené v příloze č. 1 k tomuto zákonu. Právo na odměnu autor nemá v případě půjčování zveřejněných děl podle tohoto odstavce věty první na místě samém, nebo půjčuje-li originály nebo rozmnoženiny vydaných děl **knihovna podle odstavce 1 písm. b)**
- 4. Za osoby uvedené v § 37 odst. 1 platí odměnu podle § 37 odst. 4 jednou ročně příslušnému kolektivnímu správci stát.
- 5. **Odměna za půjčování činí 1 Kč za jednu výpůjčku**
 - **připomínka Ministerstva financí k návrhu na eklep.vlada.cz**
 - » Případně by bylo vhodné **zvážit, zda je opravdu nezbytné zavedení některých kompenzací zvyšujících dopad na státní rozpočet, například kompenzace nakladatelům za půjčování knih v knihovnách.** V tomto případě se přikláníme k variantě nulové - G1, tj. ponechání stávající úpravy, přiznávající právo na odměnu za půjčování v knihovnách jen autorům. **Nakladatelé mají jiné zdroje pro svůj rozvoj.**
- **7. Knihovna je povinna ... předkládat ..., lze-li to na ní spravedlivě požadovat, informace nezbytné pro rozúčtování odměn kolektivním správcem => připravit se!**

Půjčování „jiných záznamů“ a elektronických příloh

- „jiné záznamy“ v přípravě novely AZ 2006 *(myšleny zejména přílohy)*
 - po připomínkách ÚPAPPPS PrF UK v Praze staženo *(globální unikát)*
- přílohy (knih, časopisů)
 - nemají zvláštní režim (berou se samy o sobě)
- návrh novely AZ 2013 - § 37 odst. 5 – z absenčního půjčování jsou vyloučeny
 - rozmnoženiny děl zaznamenaných na zvukové, zvukově obrazové záznamy
 - **jiné záznamy, jejichž užití je předmětem prodejních nebo licenčních podmínek**
 - reálně vyloučeny zejména slovníky a obdobné publikace (CD-ROM), ale i **e-knihy na čtečkách, tabletech apod.**
 - **nekomerčně šířené „jiné záznamy“ lze půjčovat** (CD-ROM – konferenční sborníky, výstupy z některých projektů apod.)
 - Knihovna je povinna při půjčování na místě samém zamezit možnosti pořízení rozmnoženiny takového záznamu => **tiskový výstup**
- návrh novely AZ 2013 - § 37 odst. 5 – **(ze zákazu absenčního půjčování je vyňato)**
 - půjčování záznamu, který je příslušenstvím věci, jejímž prostřednictvím je vyjádřeno dílo, na které se vztahuje ustanovení odstavce 4 (= **přílohy knih, časopisů**)
 - netýká se počítačových programů jako hlavního předmětu užití (vč. interaktivních obsahů)

Osiřelá díla

- v praxi knihoven (paměťových institucí) dlouhodobý problém
 - osiřelé dílo:
 - není-li určen jeho autor (tj. **identita osoby** – uvedení jména ještě nemusí určit totožnost)
 - nebo i když je určen, není nalezen ani po provedení **důsledného vyhledávání (dědicové!)**
 - nebylo (a nebude) možné poskytovat kopie pro nakladatele a další „veřejná užití“
- předmět řešení na evropské úrovni
 - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/28/EU ze dne 25. října 2012, o některých povolených způsobech užití osiřelých děl => **novela AZ § 37a**
 - **slovesná díla s vyobrazeními v knihách a časopisech, hudební a AV-díla, zvukové a AV záznamy děl a výkonů ve sbírkách knihoven, archivů a muzeí**
 - **díla a výkony na zvukových a obrazových záznamech ve sbírkách veřejných rozhlasů a televizí**
 - **zpřístupňovat v Internetu** za účelem plnění poslání těchto institucí ve veřejném zájmu
 - včetně **přeshraniční platnosti statusu osiřelého díla** v EU a EHS
 - způsob zpřístupnění – **s ohledem na možnost, že nositel práva se přihlásí** (odměna)
 - náročné ověřování – nevhodné pro „hromadnou digitalizaci“, užitečné pro projekty na tematicky, regionálně, provenienčně omezená témata
- národní řešení (**novela AZ § 101c**)
 - licence od kolektivního správce na 5 let
 - bez omezení předmětu (kromě počítačových programů) a způsobu užití
 - bez omezení příjemce (licence není vyloučeno ani pro nakladatele apod.)
 - nevyzvednutá deponovaná odměna po 3 letech připadá Státnímu fondu kultury ČR / kinematografie

Rozšířená kolektivní správa

- **Sdílení digitálních kopií autorských děl**
 - dle současné úpravy (*odpovídá směrnici 2001/29/ES*) musí každá instituce předlohu digitalizovat „sama za sebe“
 - Evropská komise podporuje „**Digitalizovat jednou, široce distribuovat**“ x bez právního zakotvení! (*záležitost konkrétního řešení*)
 - jak reálně řešit?
 - individuální licenční smlouvy (*s autory – s agenty*)
 - hromadné licenční smlouvy (*jen za smluvně zastupované autory*)
 - rozšířená kolektivní správa (*jak za zastupované, tak za nezastupované*)
 - » *platnost jen na území ČR (obecně daného státu)*
 - » *nositel práva může užití zakázat*
 - vystavit na volný Internet
 - zpřístupňovat uživatelům knihoven s dálkovým přístupem
 - sdílet pro terminálové zpřístupňování
 - otázka peněz: licence bude vždy něco stát (viz stanovisko MF x možnosti MŠMT[?])
 - **Rozšířená kolektivní správa => návrh novely AZ – nový § 101a**
 - dosavadní možnosti (půjčování, půjčování zvukových záznamů, veřejné čtení, EDD)
 - **nové možnosti** (i „**nutnosti**“)

Rozšířená kolektivní správa pro knihovny a školy

- **RKS pro knihovny - § 101a odst. 2**
 - písm. f) – **terminálové zpřístupnění** (včetně možnosti sdílení)
 - bez omezení předmětu (kromě počítačových programů – tj. i interaktivní obsahy)
 - bez vazby na „Registr“ – tj. i takové, jež jsou na trhu
 - koncept „jednotné digitální knihovny“ – souvisí s ideou **Centrálního portálu v Koncepti rozvoje knihoven v ČR na 2011-2015**
 - písm. h) – zpřístupňování děl v „Registru“ (nedostupné na trhu) jednotlivcům ze strany veřejnosti – včetně vzdáleného přístupu
 - licence na 5 let, a to i opakovaně
 - reálně pro registrované
 - předmět zpřístupnění – podle finančních možností (noviny – periodika – ?)
 - písm. i) – tiskový výstup „nad rámec § 30a odst. 2“
- **RKS pro školy - § 101a odst. 2 užití nad rámec vyučovací licence** [§ 31 odst. písm. c)]
 - písm. j) – pro papírové kopie pro potřeby vzdělávání
 - písm. k) – přehrávání zvukových a audiovizuálních záznamů

Registr děl pro užití knihovnami

- **souvisí s RKS pro knihovny** [§ 101a odst. 2 písm. h)]
 - pořizovatel – Národní knihovna ČR
 - **slovesné dílo s obsaženými ilustracemi**
 - návrhy k zařazení – nositel práv, knihovna, kolektivní správce
 - návrh je zveřejněn na Internetu po dobu **6 měsíců**
 - ověření, zda „dílo ve druhově shodném provedení“ **nelze „získat za úplatu“**)na běžném trhu), **není poskytováno na licenci**
 - dle **FRBR: „vyjádření“** – překlad, úprava, komiks apod.
 - po **6 měsících** je dílo zařazeno do Registru, pokud se nezjistí důvod pro vyřazení
 - do Registru se zařadí **periodický tisk starší 10 let**, není-li poskytován na licenci
 - nositel práv má vždy možnost požadovat vyřazení díla z Registru
 - licenční smlouva (na 5 let) ovšem doběhne
- vychází z **Memoranda o porozumění o klíčových zásadách digitalizace a zpřístupňování děl nedostupných na trhu** (Brusel, 20. 9. 2011)
- inspirace francouzským řešením (Zpřístupnění nedosažitelných francouzských knih 20. století)

Kopírování a tisk na papír za úplatu - 1

- **obecná licence - § 30a, odst. 1**
- **návrh novely AZ – nový odst. 2**
 - „**Knihovna (§ 37 odst. 1 a 2) může zhotovit tiskovou rozmnoženinu díla podle odstavce 1 písm. c) a d) pouze z hmotného podkladu.**“
 - **týká se jen kopií poskytovaných za úplatu**
 - ustanovení akceptované knihovnami v rámci kompromisu v květnu 2012
 - modifikované formulace v pracovním návrhu MK => posun bodu rovnováhy => NK navrhla v říjnu 2012 odlišnou formulaci x bylo však přijato původní znění
 - minimální úprava – doplnit „za úplatu“
- **úplatné poskytování kopií knihovnou nikoli z hmotného podkladu – RKS - § 101a odst. 2 písm. i)**
 - bohatě diferencovaný předmět => diferencované podmínky
 - zahrnuje i to, co dosud v rámci těch služeb, za které se bude platit paušální sazbou => požadavek NK zahrnout tisk z volného Internetu apod. do paušálu
 - obdobně přiměřené započtení starých děl z DK (nedostupná na trhu)
 - naopak, ze současné produkce – oprávněně vyšší sazby, limit rozsahu
 - bude předmětem jednání mezi NK a kolektivními správci

Kopírování a tisk na papír za úplatu - 2

- **Kopírování z hmotného podkladu**

Evidované knihovny, muzea a galerie

• Do 500 registrovaných uživatelů	30 Kč
• 501 až 1400 registrovaných uživatelů	100 Kč
• 1401 až 5000 registrovaných uživatelů	250 Kč
• 5001 až 10000 registrovaných uživatelů	800 Kč
• více než 10000 registrovaných uživatelů	2 750 Kč
• NK ČR a MZK	10 000 Kč

Školy a školská zařízení

• Za každý přístroj měsíčně	100,- Kč

Vysoké školy

• Za každý přístroj měsíčně	400,- Kč

Úřady, archivy

- paušál podle rozmezí počtu přístrojů (měsíčně 200 Kč / 1 přístroj – 2800 Kč / 6 a více přístrojů)
- **Povinnost hlásit počet registrovaných, počet přístrojů**

Perspektiva návrhu novely

- **meziresortní připomínkové řízení – do 5. 2.**
 - také NK ČR – SKIP podaly připomínky
 - spíše technické povahy
 - nyní vypořádání připomínek
 - **do vládního návrhu třeba rozhodnout řadu otázek**
 - **původní zadání „nákladově neutrální“**
 - **náklady na licence pro knihovny (i takto omezené) budou „nenulové“**
 - **odměny za půjčování – růst minimálně za knihovny mimo školské**
 - **varianta – novela jen „transpoziční“ – nejpozději k 1. 11. 2013**
- **vládní návrh**
- **Parlament – Sněmovna, Senát**
- **Prezident**

Děkuji za pozornost

Zdeněk Matušík

zdenek.matusik@nkp.cz